

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 17.02.2021
Published /Yayınlanma 30.04.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Kuzucu, E. & Kılıç, M. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde ilkökul öğrencilerinin hikâyelerinde doğa algısı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(68), 877-887.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2402>

● **Elçin KUZUCU**

<https://orcid.org/0000-0002-5853-369X>

Konya Bilim ve Sanat Merkezi, Meram, Konya / TÜRKİYE

● **Murat KILIÇ**

<https://orcid.org/0000-0002-2822-0369>

Konya Selçuklu Cahit Zarifoğlu İlkokulu, Selçuklu, Konya / TÜRKİYE

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN HİKÂYELERİNDE DOĞA ALGISI

THE PERCEPTION OF NATURE ON PRIMARY SCHOOL STUDENTS DURING DISTANCE LEARNING PROCESS: STORY WRITING

Issue/Sayı: 68

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Bu araştırma, ilkökulda öğrenim gören dokuz ve on yaş grubundaki öğrenciler tarafından yazılan doğa temalı hikâyelerde, doğaya algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, 2020-2021 öğretim yılında, Konya ili Selçuklu ilçesinde Cahit Zarifoğlu İlkokuluna devam eden 30 öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırmada; öğrencilerin yazdıkları hikâyeler nitel araştırma yöntemi kullanılarak betimsel analizle çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda, hikâyeler analiz edildiğinde çocukların doğayı okul bahçesi, piknik alanları, köy, orman, ırmak kenarı, deniz, göl ve yeşil alanlar olarak ifade ettikleri anlaşılmıştır. Doğayı nesneleştirmeden bir bütün olarak algıladıkları belirlenmiştir. Doğa ve çevre kirliliğinin asıl sebebinin insanlar olduğu, çocukların doğa olarak algıladıkları yerlerde atıklarla mücadele ettiği, hikâyelerinde doğayı kirleten insanların uyarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, doğa, doğa algısı, hikâye yazma, uzaktan eğitim.

ABSTRACT

This research has been studied for determining nine- and ten-years old students' perception of nature through their stories written about Nature. The research has been done on 30 students studying at Cahit Zarifoğlu Primary School in Selçuklu Konya district. The stories are analyzed by using descriptive analysis through qualitative research techniques.

As a result of the study, the students state nature as the village, picnic area, green fields, forest, seaside, lakeside, lake, and schoolyard. The students perceive nature as a whole. In addition to these results, the students think that humans cause natural and environmental pollution and children challenge with the pollution in their stories.

Keywords: Natural environment, nature, perception of nature, story writing, distance education.

1. GİRİŞ

2020 yılında dünya çapında başlayan ve bugün hala devam eden salgınla insanın doğadan ayrı düşünülemediği fark edilmiştir. Covid19 salgınıyla birlikte tüm ülkelerde günlük hayatın akışının bozulması, sokağa çıkma kısıtlamalarıyla insanların dört duvarın arasında yaşamaya başlaması, doğanın bizler için nesneleştirilmesinden çok öte bir alan olduğunu göstermiştir. Hızlı nüfus artışı, yeşil alansız şehirleşme, sanayi kaynaklı atıkların artması ve bunların sonucu olarak görülen iklim değişikliğinin,

insanın doğayla kurduğu yanlış ilişkiler sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Bu noktada bir çözüm niteliği taşıyan doğa bilinci ve farkındalığının çocuk yaşta oluşmaya başlamasının, yetişkinlik dönemi davranışlarını şekillendireceği de yadsınamaz bir gerçektir.

Atasoy (2005), doğayı canlı ve cansız tüm unsurlarıyla renklilik ve çeşitlilik gösteren, değişebilen, değiştiren ve yenilenebilen özellikleriyle ilişkileri ve etkileşimleri olan açık bir sistem olarak tanımlamakta olduğunu belirtmiştir. Kavruk (2002) da çevreyi bedenimizin dışındaki dünyadan ibaret değil, etkilendiğimiz ve biçimlendiğimiz, bize şekil veren yer olarak tanımlamıştır. Doğal çevre ise çocukların keşif duygularının geliştiği ve içerisinde bağ kurarak keyif aldıkları yer olarak tanımlanmış ve gelişimlerini olumlu yönde etkileyen yerler olarak belirtilmiştir (Adams ve Savahl, 2015).

Bu salgın sürecinde insanların evlerinde kalması, eğitim öğretimin uzaktan devam etmesi, doğa ve çevre sorunlarının küreselleşmesi ve gezegendeki yaşamı tehdit eder noktaya gelmesi, insanların doğa ile ilişkilerini ve çevreye karşı tutum ve davranışlarını tekrar sorgulamaya itmiştir. Doğa farkındalığı geliştirmek için eğitimin en önemli role sahip olduğu bilinir. Ancak bunun için de öncelikli olan doğayla sürekli bir ilişki içerisinde olan bireyin doğa algısını belirleyebilmektir. Deneyimleri yoluyla çevresini anlamlandıran insan, algılarının temellendirdiği birtakım eylemlerde bulunur. Doğduğu andan itibaren bireyin yaşadığı kültürel ve doğal çevrede kazandığı deneyimler, tutum ve davranışlarını şekillendirmede önemli bir role sahiptir (Köşker, 2019). Çocukların doğa algısının nasıl olduğu; anlamlı öğrenme deneyimlerinde eğitimcilerin onlara rehberlik etmesi ile belirlenebilir. Böylece erken yaşlarda çevre ve doğa duyarlılığı aktif hale getirilebilir (Keliher, 1997). Özellikle ilköğretim döneminde verilen çevre eğitimleri, çocukların ilerleyen dönemlerinde hayata ve çevreye olan bakış açılarını ve davranışlarını etkilemektedir (Çetinkale Demirkan, 2019). Çocukların erken dönemde aldığı çevre eğitimi, topluma birey olarak kazandırılmasında beraber yaşadığı çevre içerisinde cansız ve canlı varlıklara saygı duyarak yetişmesi ve gelişmesi ile sorunun ve çözümün merkezinde olan insanoğlunun çevreye ve doğaya duyarlı davranışlar göstermesini de sağlayacaktır (Çetinkale Demirkan, 2020). Çocuklar modern ve teknolojik yaşamın içerisinde, aslında doğanın bir parçası oldukları halde, doğadan kopmakta ve doğaya karşı yabancılaşarak bir bakıma kendisine yabancılaşmaktadır (Karataş ve Aslan, 2012).

Çocukların doğa farkındalıklarını tespit etmek ve bu farkındalığa göre doğa algısına yönelik çalışmalar yapmak yerinde olacaktır. Çocukların duygu, düşünce ve farkındalıklarını tespit etmenin bir yolu da yazdıklarıdır. Yazma; duygu, düşünce ve olayları yazı ile anlatım yoludur. Öğrencilerin yazma becerilerinin gelişmesi konuşma ve düşünme yeteneklerinin gelişmesine bağlıdır (Demirel ve Şahinel 2006; Temizkan, 2014). May'e (2015) göre yazmak insanın hayatının kontrolünü eline almasını sağlayan güçlerden biridir.

Bu araştırma ile çocukların yazdığı hikâyeler ile doğa teması konusunda duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri amaçlanmıştır. Hikâyelerden elde edilen bulgular ile çocukların doğa algısı eğitimcilere ve akademisyenlere eko okullar, doğal çevre alanları, okul bahçelerinin doğa farkındalığını arttıracak şekilde olmasına ışık tutacaktır.

Bu çalışmada uzaktan eğitim sürecinde ilköğretim öğrencilerinin doğa algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Çocukların öykülerine doğa kavramı nasıl yansımıştır?
- 2- Çocuklar öykülerinde doğadaki hangi unsurları kullanmıştır?
- 3- Çocuklar öykülerinde doğa deneyimlerini nasıl aktarmıştır?
- 4- Çocuklar öykülerinde doğayı korumaya dair geri dönüşüm konusunu nasıl yaşatmıştır?

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, çocukların doğa algılarının hikâyeler yoluyla ayrıntılı olarak belirlenmesi amaçladığından nitel durum çalışması (case study) deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, gerçek yaşam, güncel bir

durum ya da durumlar hakkında araştırmacıların detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2013). Bu bağlamda çocukların doğa algılarına ilişkin durumun ortaya çıkarılması, yorumlanması, bu duruma yol açan nedenlerin değerlendirilmesi ve ortaya çıkan sonuçlarının tartışılması mümkün olacaktır.

2.2. Evren ve Örnekleme

Araştırma, 2020-2021 öğretim yılı birinci döneminde Konya ili Selçuklu ilçesine bağlı Cahit Zarifoğlu İlkokulunda 9 ve 10 yaş grubundaki 450 öğrencinin 30'u ile yürütülmüştür.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nitel verilerini toplamak için hikâyeler kullanılmıştır. “Hikâye/Öykü, günümüzde bağımsız bir edebiyat sanatı olarak varlık gösterir.” (Sağlık, 2014).

Türk Dil Kurumunun iki ayrı tanımıyla hikâye; “1. Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması (ya da) 2. Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öyküdür.” (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2021).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya ilişkin veriler için öğrencilerden doğa konulu hikâye yazmaları istenmiştir. Hikâyelerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Öğrencilerin yazdıkları hikâyelerin belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasıyla betimsel analiz yapılmıştır. Amaç, elde edilen bulguları yorumlayarak düzenli bir şekilde sunmaktır. Öncelikle veri analizi için oluşturulan bir çerçeve doğrultusunda verilerin hangi temalar altında sunulacağı belirlenmiştir. Veriler, tematik çerçeveye göre seçilmiş ve anlamlı bir biçimde bir araya getirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3. BULGULAR

Çocuklarda doğa algısının belirlenmesine yönelik hikâyelerin betimsel analizi dört grupta yapılarak tablo halinde verilmiştir. Çocukların hikâyelerinde doğayı nasıl algıladıklarını gösteren kelime ve cümleler doğa algısı bölümünde, doğa ile ilgili en çok kullandıkları unsurlar doğadaki unsurlar bölümünde, hikâyelerindeki kahramanların doğa ile ilgili yaşadıkları doğa deneyimleri bölümünde, bu kahramanların doğayı korumak için yaptıkları ise doğayı koruma bölümünde yer almıştır. Doğa deneyimleri ve doğayı koruma bölümlerinin içindeki ifadeler öğrencilerin hikâyelerinde kullandıkları şekilde verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Hikâyelerinin Betimsel Analizi

Öğr.	Doğa Algısı	Doğadaki Unsurlar	Doğa Deneyimler	Doğayı Koruma
E1	Yeşil mi yeşil çimenler, masmavi ırmakların aktığı, şelalelerin coştığı güzel, sevimli bir köy varmış. Orman.	Köy, yeşil alan, orman, çöl.	Baba çocuklar için güzel ve farklı bir gezi olacağını düşündüğü Sina Çölü'ne götürmek istemiş. Sina Çölü'ne ulaşmışlar. Çocuklar şaşkınlıktan konuşamaz olmuş, gözleri sadece yeşil bir ağaç aramış.	İlerleyen zamanlarda diktikleri fidanların ne kadar yararlı olduğunu, o küçük tepenin zaman geçtikçe ormana dönüştüğünü görmüşler.
K1	Deniz, orman. Şehirleşme ve kirlilik vurgusu. Doğa ve sağlık vurgusu. Deniz kenarında ormanla iç içe küçük bir kasaba vardı.	Deniz, orman, hastalık, kasaba.	Nedense günler geçtikçe kasabada bir sorun ortaya çıkmaya başlamıştı. Tatile gelen insanlar çöplerini toplamamaya, ormanda ateş yakıp yangın çıkarmaya, güzelim kasabayı kirlletmeye başlamışlardı. Artık o tertemiz deniz yoktu. Denizde plastik şişeler, kağıt ambalajlar yüzer olmuş, piknik masaları çöplerle dolmuştu. Ormandan da çam kokusu yerine çöp kokuları gelmeye başlamıştı.	Gençler vakit kaybetmeden şehrin yolunu tuttular. Kasabada kalanlar ise sahillerdeki çöpleri toplayıp, çeşitli yerlere uyarı tabelaları astılar. Artık kasaba çevre kirliliğinden kurtulmuştu.
E2	Geri dönüşüm pet şişe, toplama okul ve okulun çevresi.	Okul çevresi, geri dönüşüm, mavi kapak.	Çöp kutularının geri dönüşüm kutusu olduğunu; kağıt, plastik ve cam olarak ayrıldıklarını, bunun nedeni ise geri dönüşümü kolaylaştırmak, çevreye daha duyarlı olmak olduğunu söyledi.	Her zaman doğaya saygı duymalı, sevmeli ve korumalıyız.
K2	Doğa-piknik alanı. Ağaçlar. Akarsu. Balıklar, Su çevre kirliliği. Temiz çevre. Doğa eski güzelliğinde	Doğa, piknik, çevre kirliliği, ağaçlar, akarsu	Akarsuda hiç balık yok!	İnsanlar bununla da kalmıyor çevreyi de kirlletiyorlar. Biz balıklar kirlili ortamlarda yaşayamaz hale geldik. “ÇÖP DEĞİL YEM AT!” Fikrimi nasıl buldun Yumyum.

Tablo 1. Öğrencilerin Hikâyelerinin Betimsel Analizi (Devamı)

Öğr.	Doğa Algısı	Doğadaki Unsurlar	Doğa Deneyimler	Doğayı Koruma
E3	Denizlere çöp atılması, denizlerde yaşayan canlılar. Park, kediler. Daha fazla oksijen Hayvanlar	Doğa, çöplerin ayrıştırılması, atık kağıtlar, ağaçlar, denizler, piknik alanları, orman, kaplumbağa ve kedi.	Geri dönüşüm merkezlerini annesi ile gezmesi Okula gittiğinde tüm arkadaşlarına geri dönüşüm merkezinde öğrendiklerini anlatmış.	Artık çöpleri atık kutularına atmaları gerektiğini söylemiş. Çevresinde yere çöp atan arkadaşlarını da uyarmaya başlamış. Böylece çöplerle olan savaşı doğamız kazanmış.
K3	Kamp. Ağaç, çiçek, kelebek, canlılar Çevre kirliliği çöpler ölü balık. Balık tutma, Çevre temiz. Kunduzlar baraj kuruyor Doğa sadece bize ait değil	Kamp, ağaç, balık, kunduz, geri dönüşüm, akarsu	Pınar Gözü ne gitmek istiyorum. Oradaki yemyeşil ağaçlar, rengârenk çiçekler ve onların arasında uçuşan kelebekler çok güzel. Kelebeklerin arasında koşmayı çok seviyorum. Oradaki derenin şakır şakır akan buz gibi suyu çok güzel. Giderken bir taraftan sohbet ediyorduk, diğer taraftan etraftaki çöp poşetleri, plastik su şişeleri, teneke kutular dikkatimizi çekiyordu. İnanamıyordum nasıl olurda çevre bu kadar kirlili olabilir. Babam daha önce gelen kampçıların işi olduğunu söyledi.	Ertesi gün yine dereye gittik. Etrafta hiç çöp yoktu. İçinde yaşadığımız yeryüzü sadece bize ait değildi. Çevremizi, denizlerimizi ve soluduğumuz havayı temiz tutmazsak sadece insanların değil bütün canlıların da yaşamlarını tehlikeye atıyoruz demektir.
E4	Piknik. Çöp. Doğayı temiz tutma vurgusu	Piknik, Geri dönüşüm fabrikası, sahil	Erdem araba durur durmaz koşarak sahile gitmiş ama gördüklerine inanamamış. Her yer çöp atıklarıyla doluymuş.	“Doğamızı Temiz Tutalım, Çöplerimizi de Doğaya Atmalıyım.” yazıyormuş. Afişleri hazırlayan Ali ve Erdem arkadaşlarını toplayıp her yere asmışlar. Böylelikle her insanı bilinçlendirecekleri için çok çöp yuvasına dönüşmeyeceği için çok mutlu olmuşlar ve evlerine dağılmak üzere ayrılmışlar.
K4	Kamp, göl. Yıldızları izlemek, ağaç, orman, kuşlar. Özellikle çöplerin doğayı tahrip etmesi.	Kamp, göl, ağaç, orman, çöp, okul	Bolu Abant’a kamp yapmaya gideceğiz. Yemyeşil ağaçlar ve ormanlar. Yılmaz, Mehmet ve arkadaşları gördükleri manzara karşısında çok etkilendiler. Her yer yemyeşil, rengârenk çiçeklerle dolu, ağaçların rengi yeşilin tüm tonlarını barındırıyordu. Hele o göle ne demeliydi. Masmavi gölün üstünde bembeyaz ördekler geziniyor, cıvı cıvı kuşlar ötüyordu. Gökyüzünü hiç bu kadar temiz görmemişlerdi. Etraf mis gibi çam, ıhlamur ve akasya ağaçları kokuyordu. Gölün kenarına piknik yapmaya gelen insanlar yedikleri yiyeceklerin çöplerini, pet şişelerini, meyve kabuklarını ve ambalaj kağıtlarını gölün kenarına ve etrafına gelişigüzel atmışlar.	Çocuklar biz insanlar yemyeşil, tertemiz doğayı gezmeye görmeye geliyoruz ve buraları yine bizler kirlitiriyoruz. Hâlbuki bu tertemiz doğamıza sahip çıkıp, kirliletmek her yer tertemiz olur. Var mısınız çocuklar? Elbirliği ile elimizden geldikçe çevremize sahip çıkalım. Hem etrafı gezelim, hem de etraftaki çöpleri toplayalım. Bu da bizim doğaya armağanımız olsun. Çocuklar Ali öğretmenin bu teklifine çok sevindiler. Evet, öğretmenim evet çok güzel olur diye bağırıldılar. Yılmaz ve Mehmet güvenlik görevlisinden çöp torbası ve eldiven isteyip arkadaşlarına dağıttı.
E5	Piknik alanı. Çöpler. Okul bahçesi	Ay, Dünya, sille Baraj Parkı, kaydırak, çöp, ağaç, okul bahçesi	Her sınıf bir çam ağacı alsın, onu dilediği gibi süslesin, ona her sınıf kendi sınıfının adını versin ve daha sonra onu götürüp en yakın ormana ya da piknik alanına diksın Tam kaykaydan kaydım birde ne görevim koca bir poşet çöp ve onu toplayan koca bir dev...	Ay’dan her Dünya ‘ya kaydığımızda tertemiz okulumuzun bahçesine konardık.
K5	Yayla evi. Köpek. Koyun. Keşif Büyüteç. Keklik. Papatya gibi çay türleri. Reçel kaynatmak ‘Doğa bizi anne gibi kucaklar’	Karageçit, çınar ağacı, kekik, böğürtlen, orman, hayvanlar	Sinemaya gitmekten vazgeçtim yayla evine gidiyoruz. Kızım orada doğa ile baş başa kalacağız. Orada tabletine ihtiyacın olmayacak. Erken uyanmamı sağladı. Maskeler yüzünden temiz havayı ciğerlerimize çekemiyorduk. O zaman zor nefes aldığım zamanlar oldu. Şimdi anlıyorum insan doğaya her zaman ihtiyaç duyuyor ama biz insanlar bunu anlamıyoruz. Yaylanın temiz havası sabah pandemi süreci ve yasakları bizim yaylaya daha sık gitmemize neden oldu.	Bu süreçte, her zaman, her an doğa gerekiyor. Yani kötü ve bulaşıcı bir hastalık olan Korona süreci bizim doğaya dönmemize neden oldu. Ben karar verdim. Her hafta sonu yaylaya gideceğim. Hatta babama bir ağaç ev yaptırıp ödevlerimi bile orada yapacağım. Kuş sesleri, öten çekirgeler, toprak, ağaç, bulutlar, bin bir çeşit çiçek, temiz hava... Tüm insanlar doğaya saygı duymalıyız. Doğa bir anne gibi biz insanları kucaklar.

Tablo 1. Öğrencilerin Hikâyelerinin Betimsel Analizi (Devamı)

Öğr.	Doğa Algısı	Doğadaki Unsurlar	Doğa Deneyimler	Doğayı Koruma
E6	(Köy) Memleket-doğayla iç içe. Temiz hava. Bol Oyun Doğa- kuş, ağaç, göl, bağ bahçe Daha iyi bir çevre için— çevre mühendisi olmak Doğa algısı—Gelecekte meslek seçimini de etkileyebiliyor veya hayallerine	Fotoğraf, kuş, köy, göl, ağaç, bağ, bahçe, geri dönüşüm.	Köye gidip rahat bir nefes alsak derlerdi. Doğada ağaçlar, kuşlar, göller yeşillik, bağlar bahçeler kısacası tabiat ile baş başa bir hayat ne güzeldi. En akla yatan köylerindeki o güzel tabiat ve doğal yaşamı fotoğraflayıp şehrin kötü havası ve doğasıyla karşılaştırması oldu.	Oysa Mert'in hayali bambaşka idi. Kirli olan şehri temizlemek, yaşanabilir bir şehir planlamaktı. Çöpleri yere atan insanlara, fabrika atıklarını temiz sulara ve denizlere akıtan fabrika patronlarına, şehrin havasını bu denli kirletenlere çok kızılıyordu. Çektiği fotoğraflar sayesinde Kullanılmayan cam, kâğıt, alüminyum kutu ve pil atıklarını ayrı yerlerde biriktirip geri dönüşüme dönüştürmeyi başardılar. Buradan gelen gelir ile gönüllü doğa dostları ile birlikte birçok ağaç diktiler ve herkese örnek olacak bir adım attılar.
K6	Köy, horoz, yaralı hayvan bakımı.	Köy, hayvan barınağı, yaralı hayvanlar, tarla, bahçe, kulüp	Köyde kadınlar tarlada çalışıyor, ektikleri sebzeleri meyveleri evlerine götürüyorlardı. Bir iki saatlik çalışma sonunda üç tane hayvan evi bitmişti.	Onların kulüp hazırlıkları bitmiş, köylülerden bir kedi bir köpek bile gelmişti buraya. Köpeğin ayağı incinmişti. Kedinin ise gözüne toz kaçmıştı. Leyla ve İrem'in yardımıyla iki günde bu iş bitti. Kedi de köpek de sağlığna kavuşmuştu.
E7	Dünya'dan Mars'a yerleşim Dünya'da su sıkıntısı. Piknik. Kayak. Meyve bahçeleri. Şelale. Dağa tırmanmak, bir ağacın gölgesinde dinlenip kitap okumak. Mars'ta rahat yaşam ama mutsuzlar. Dünya'ya dönüş--- gökyüzü gri. Daha iyi bir dünya doğayı koruma görevi.	Dünya, Mars, mavi, yeşil, piknik, fidan, geri dönüşüm, okul ve sınıf, belediye	Dünya'dan Mars'a göç etmişlerdi. Göç ederken yaşamlarının Mars'ta daha kaliteli olacağını düşünüyorlardı. Dünya mavilerden ve yeşillerden oluşuyordu. Dünyada iken ailesiyle birlikte gittikleri piknikler, arkadaşlarıyla yaptıkları doğa yürüyüşleri özellikle de renk renk ektiği çiçekler gözlerinin önünden gitmiyordu. Evlerinin yolu üzerinde bir göl vardı bu gölde kurumuştu şimdi. Su kaynaklarının çoğu tükenmiş ve ağaçların çoğu kesilmişti.	İlk olarak akrabalarından ve sınıftaki arkadaşlarından birer fidan dikmelerini istediler. Geri dönüşüm uygulanabilmesi için belediyelerle iş birliği yapıp
K7	Piknik alanı. Köye dönüş. Çiftlik kurma. Kendi ürünlerini yetiştirme. Toprağı sevmek. Mutluluk vurgusu.	Fabrika, köy, arsa, çiftlik.	Ali ve Ayşe kardeşler, okul dışında zamanlarını TV, bilgisayar, tablet başında geçirirlermiş. Bazı hafta sonları hava güzelse pikniğe gitmek isterlermiş ama yaşadıkları şehirde bulunan tek ormanlık alanda da yer bulamayıp geri döndükleri olurmuş. Bir fabrikanın yanından geçerken kokunun sebebini anlamışlar. Temiz hava almaya çıkmışlar ama fabrikaların bacalarından çıkan dumanlar gökyüzünü kaplamış.	Her şeyi bırakalım, köye yerleşelim diyorum. Hava kirliliğinden, trafikten, beton binalardan uzak, her şeyin doğal olduğu, kendi meyve ve sebzemizi, hayvanımızı yetiştirebileceğimiz, gökyüzünü görebileceğimiz bir yerde daha mutlu olmaz mıyız?
E8	Köy- fındıklık-çilek tarlası. Kedi, Köpek Kendi bahçelerini de doğa olarak algılıyor	Köy, çiçek bahçesi, fidan	Bu yaz için ikimizde izin alalım oğlumuzla birlikte köye gidelim. Hem oğlumuz içinde hava değişikliği olur. Evin önü çiçek bahçesi gibiydi. Hatta bir gün bisiklet sürerlerken yerdeki çöplerden rahatsız olup çöpleri topladılar.	Günler geçmiş okul açılmıştı. Alican arkadaşlarına doğayı kirliletmemeleri konusunda ve sokak hayvanları konusunda bir konuşma yaptı. Alican ve öğretmeni birlikte ağaç dikme projesi yaptılar.
K8	Köy-Şehir—Beton yığını Çim. Ağaçlar. Kuzular. Ekim dikim. Hayvanların işlerini kolaylaştırmak Günlük, taze ve mevsimlik sebze meyve Okul bahçesi	Köy, şehir, okul, pandemi, okul bahçesi	O şehirde beton yığınlarının arasında yaşamayı hiç sevmiyor, bahçede çimlerde yuvarlanmayı ve ağaçlara tırmanıp otlayan kuzuları seyretmeyi seviyordu. Köy hayatında atların ve bütün hayvanların önemli görevleri vardı, insanları yaşamlarını kolaylaştırıyorlardı.	Neyse ki Doğa biraz şanslıydı çünkü okulunun arka tarafında küçükte olsa kendisine doğayı ve köyünü hatırlatan bir bahçesi vardı.
E9	Köy, ağaçlar hayvanlar Köye dönüş. Mutluluk. Şelale. Göl Hayvancılık, arıcılık, balıkçılık tesisleri. Yıllar önce ekilen tohumların yıllar sonra faydası	Köy, ağaç, tohum, arılar, balıklar, göl	Dayımların kocaman bir bahçesi vardı. İçinde sadece sebzeler yetiştiriyorlardı ve birkaç tane de çam ağacı vardı. Kayısı, armut, vişne elma ağaçları ile dolu anlayacağınız şirin mi şirin bir ormanlık olmuştu. Kimse olmayınca orası balıklı göle dönmüştü.	7 yıl terkedilmiş bu köy de kısa zamanla hayvancılık, arıcılık, balıkçılık tesisleri kuruldu yani çoğalmaya başladı.

Tablo 1. Öğrencilerin Hikâyelerinin Betimsel Analizi (Devamı)

Öğr.	Doğa Algısı	Doğadaki Unsurlar	Doğa Deneyimler	Doğayı Koruma
K9	Pil, atık kutusu. Yeşil. Ağaç. Kuş civıltısı İnsanların rahatlamak için gittikleri yer Kamp-okulla. Kirililik-çöpler Çöp toplama. Piknik yangını 'Ağaçlar bizim nefesimiz' Doğa nedir: Yeşilliğin, ağaçların bol olduğu, kuş civıltılarının olduğu, insanların rahatlamak için gittikleri bir yer dedim.	Pil, atık kutusu, kamp, okul, plastik, toprak, canlılar, orman	Piller doğada çok uzun sürede kayboluyorlarmış. Toprağı kirletiyor ve canlılara zarar veriyormuş. Pilleri kutuya attuktan sonra sınıfa geçtim. Veeee ormana varmıştık. Sırayla otobüsten inmiştik. Çok zamandır alamadığım o temiz havayı içime çektim. Şehirde çok fazla egzoz kokusu vardı. Düz bir alan bulup çadırlarımızı kurduk. Bizim kamp alanının dışında piknik yapan bir ailenin olduğu yerde yangın çıkmıştı.	Plastik doğada zor çözülüyormuş. Geri dönüşüm için konmuş bu kutular. Hem geri dönüşüm yapıyor hem de bu sayede engelli arkadaşlarımıza tekerlekli sandalye alabiliyormuşuz. Toplarken bir sürü pet şişe, poşet ve bunlara benzer bir sürü çöp gördük. Galiba piknik yapanlar burada unutmuşlardı. Herkes eline eldiven geçirip ve eline birer poşet alıp çöpleri toplamaya koyulduk. Bu gölü sadece fabrika atıklarının kirletmediğini de görmüş olduk. Ama ben size söz veriyorum ki büyüyünce öğretmen olup öğrencilerimle oraya bir sürü ağaç dıkeceğim.
E 10	Orman. Yeşil. Hayvanlar. Hayvan metaforları üzerinden kurgu. Susuzluk ve küresel ısınma. Orman yangını – farkındalık artıyor insanlarda 'Medyaya yansmasıyla.	Dağ, orman, su, ağaç, yangın, küresel ısınma	Kirpi, ayı ve kurt çok susamışlardı ama ormanda su bulamıyorlardı. İnsanların küresel ısınmayı artırır davranışları da bunu tetikliyordu. Öyle ki ağaçlar bile kurumaya başladı. Kavrucu sıcakta etkisiyle birden alev aldılar.	Hep birlikte biraz ileride bulunan küçük göletten ağızlarında su taşıdılar ve birden ormana doğru püskürttüler. Birlikten kuvvet doğdu ve yangını söndürmeyi başardılar.
K 10	Çöpler- küresel ısınma, kuraklık. 'Doğa bunu hak edecek ne yaptı?' Doğa bizim her şeyimiz	Çöp, küresel ısınma, okul, öykü	Çocukların sesi, kuşların civıltısı hepsi bir şeyler anlatıyordu Aylin'e. Şimdi dışarıda olmak vardı. Arkadaşlarıyla oyunlar oynamak, onlarla piknik yapmak, ne güzel olurdu. Bir yığın çöp apartmanlarının önündeki boş araziye dökülmüş, çok kötü görünüyor ve etrafa çok pis koku saçıyordu. Önce küresel ısınma sonra kuraklık şimdide gördüğü bu çöp yığını, doğa bunu hak edecek ne yaptı ki?	Kâğıda bu gördüğü çevre kirliliğini, küresel ısınmayı ve kuraklığı anlatan bir öykü yazdı. Eve gittiğinde apartmanlarının önündeki çöpler yok olmuştu.
E 11	Tabiat parkı, fidan dikme, fabrika atığı 'Doğaya zarar vermek kendimize zarar vermektir'	Okul faaliyeti, tabiat parkı, ağaç orman, fabrika atıkları	Çocuklar yarın hep birlikte Tabiat Parkı'na pikniğe gidelim diyor. Ne dersiniz?	Yaşlı bir adam elinde balta ile yemyeşil bir ağacı kesmeye çalışıyordu. ALO 177 Orman Müdürlüğü'nü arayıp yaşlı adamı şikâyet etti. Çocuklar burada her yer çöp içinde. Şimdi size çöp poşeti ve eldiven getireceğim. Toplayabildiğimiz kadar çöp toplayalım. Eğer ben sizi bugün buraya getirip bunları göstermeseydim belki ileride sizde bugünkü olaylar gibi doğaya zarar verebilirdiniz.
K 11	Su kartı. Su limiti. Kahvaltılık tabletler. Gökdelen. Hayvanlar yok. Ağaç yok, kuş sesleri yok Bilim insanların uyarılarına kulak asmama var Doğanın bozulması ve teknolojiyle insan ilişkilerinin de bozulması Rüya üzerinden kurgu	Su, teknoloji, hayvanlar, geri dönüşüm, sıfır atık, küresel ısınma, toprak, salgın hastalık.	Çevresinde de gökdelenler ve yüksek katlı binalar vardı. Gözleri yeşili aradı, bulamayacağını bildiği halde yeşili aradı. Doğa küsmüştü insanlara ve insanları cezalandırıyordu. Bilim adamları çok uyarıyordu ama insanların hırsı gözleri kör, kulakları sağır etmişti. Küresel ısınma artık had safhaya ulaşmıştı. İnsanlar özel kıyafetleri olmadan dışarı çıkamıyordu. Eczanelerde zararlı ışınlardan korunmak için özel şemsiyeler satılıyordu. Teknoloji çok ilerlemişti fakat ilerlerken doğayı çok tahrip etmişti. Ekolojik denge de iyice bozulmuştu. İnsanlar artık ne zaman bir afet ne zaman bir salgın hastalık olacak diye korku ile bakar oldu hayata. Toprak Ana artık ürün vermiyordu.	Toprak Ana artık ürün vermiyordu. Küresel ısınma arttı. Bilinçsiz su tüketimi yüzünden susuz kaldık. Geri dönüşüme önem verilmedi, sıfır atık projelerine sırtlar döndü, sonu hüsrana oldu. Gökyüzü masmaviydi, kuşlar ötüşüyordu, ağaçlar ve çiçekler yerli yerindeydi.

Tablo 1. Öğrencilerin Hikâyelerinin Betimsel Analizi (Devamı)

Öğr.	Doğa Algısı	Doğadaki Unsurlar	Doğa Deneyimler	Doğayı Koruma
E 12	Hayvan ve ağaç metaforlar kurgusu Nehir, denizler, ormanlar Şehirleşme doğayı bozdu vurgusu 'Bazı insanlar doğa gönüllüsüdür. Ağacı yaşat insan yaşasın' Doğayı korumakta çocuklardan umutlar	Nehir, deniz, orman, ağaç, hayvanlar, geri dönüşüm, meyve, oksijen, bilge ağaç	Orman da gezen elinde silahları olan, zevk için tavşanları öldüren insanların annesini öldürmesinden korkuyor ponçik. Oyun oynuyorken korkunç bir gürültüyle ağaçlar devrilmeye, kuşlar mavi gökyüzüne korkuyla uçmaya ve etraftaki hayvanlar sağa sola kaçışmaya başladı. Sarmaşıkları ormanı sarmış nehirleri tertemiz, oksijen kaynağı bir ormanda gözlerimi açtım Nehirler ve denizler yeraltından çıkan zehirli atıklarla kirletilirken, deniz canlılarının da yaşam alanları yani evleri yok olmaya başladı. Kurulan fabrikaların zehirli dumanı gökyüzünün kirlenmesine ve oksijen kalitesinin düşmesine neden oldu. Önceleri insanlar da bu ormana gelir temiz nefes alır doğanın huzurunu yaşardı. Ağaçları kesmişler bilge ağaç!	Kâğıtları kâğıt geri dönüşüm kutusuna, plastiği plastik geri dönüşüm kutusuna, camı ise cam geri dönüşüm kutusuna atsalar bu kadar ağacın kesilmesine, bu kadar plastik ve camın üretilmesine gerek kalmayabilirdi. Ağacı yaşat ki insan yaşasın! Doğadan, ormanlardan, nehirlerden ve senden çok özür diliyorum Bilge ağaç çok uzun yıllar yaşadı.
K 12	Köy. Dağ Tarla Nehir Ova Hayvanlar Güzel doğayı gördüm. Güneşin sıcaklığı yüzüme değince bir an durup bu güzel hissini endişelerimi alıp götürmesini bekledim. Doğa- oyun aynı zamanda Yakın parka gitmek. Evdeki saksıları dikmek Okul bahçesi vurgusu. Çiçek dikmek Dere orman canlılar 'Servisle eve dönerken pandemiyi, evden çıkmadığımız zamanları, birbirinin aynı günleri düşündüm. O günler olmasaydı, okulda, dışarda, piknikte ve açık havada geçirdiğim vakitler bu kadar kıymetli olur muydu ya da ben değerini fark eder miydim?' Köyden sonra	Köy. Dağ Tarla Nehir Ova Hayvanlar, salgın, orman	Covid-19. Bu nedenle tatilsiz ilk yılını geçireceğim. Mutluyum diyebilirim, çünkü bu yıl da köye gitme planı yaptık. Babam bana köyü daha ayrıntılı tanımaya önerdi. İstemeyerek kabul ettim. Dağları, ovaları, nehirleri, tarlaları falan gösterdi. Doğada her şey tam bir düzen ve denge içindedir. Dengesi bozulsa bile hemen kendine yeni bir denge kuruyor. Böylece herkesin bir bitkisi olur hem de doğayla iç içe yaşarız". Burası devletin kontrolünde bir ormandı, hem de gerçek bir orman. Yemeğimizi doğa içinde yedik. Bitkileri inceledik, küçük hayvanları seyrettik, dereye baktık. Kendi ektiğimiz çiçeğe benzeyen çiçekler aradık.	"Arkanıza bakın! Piknik alanı geldiğimiz gibi değil ve bizim çöplerimiz yüzünden kötü durumda. Doğayı koruyamamışız, bu ne hâl?" dediğinde hepimiz çok utandık. Hemen geri dönüp bütün çöplerimizi topladık ve doğaya saygımızı gösterdik.
E 13	Kendisini ağaçla özdeşleştirmiş 'Hâlbuki insanlar gölgemde eğleniyor, salıncak yapıp oynuyorlar da.' Ağaç kesilmesine anlam veremiyor Yağmur kuş cıvıtışı güneş ışıkları tohum	Ağaç, tohum, geri dönüşüm	Ağaç olmak güzel şeydi. Sesi çok kötü, bir makine bütün hayvanları ürkütmüştü. Arkadaşımı acımadan gövdesinden kesmişlerdi. Her bir parçamdan bir şeyler yapılmıştı. Bir büyük defter olmuşum. Bir resim defteri, kalem ve sayfa sayfa A4 kâğıtları hem de I. Kalite yazıyordu. Ne anlama geldiğini bilmek bile istemiyordum	Çocuklar için faydalı görev görüyorduk onun bilincindeydim, ama bizi tekrar biz yapan toprağımıza tekrar tohum olarak gidiyor muyduk? İnsanlar onun bilincinde miydi? Kimimiz geri dönüşüme kimimiz yere kimimiz çöpe kimimiz ise evlerde, iş yerlerinde izbelerde asıl sorun nasıl doğaya döneceğimizi. Artık mutluydum çünkü insanlar benim tohumlarımı da bir yerlerde toprakla buluşturacaktı.
K 13	Rüyasında özlediği doğayı anlatıyor. en çok sevdiğim dağa tırmanmak buğday tarlaları arasında gezmek, ağacın altında su ve kuş sesini dinlemektir. Temiz hava, güneş ışıkları, kuş sesleri, mis kokulu çiçekler, taşların üzerinden sıçramaya çalışan deredeki sular ne de güzel akıyordu.	Orman, Dere, palamut, balık, hava kirliliği, geri dönüşüm,	Artık parklara, tarlalara, dağlara şehirlere yollara gidemeyecek miydim? Hâlbuki en çok sevdiğim dağa tırmanmak buğday tarlaları arasında gezmek, ağacın altında su ve kuş sesini dinlemektir.	Hâlbuki insanlar şişeleri etrafa atmışlardı bense, şişeyi geri dönüşüme atacağım diye kendime söz verdim. Öncelikli olarak doğadaki kirliliği önlemek için insanlara çevre temizliğinin önemini anlatmalıydım. Sonra hayvanları kendi ortamlarında tutmak için ağaçları kestirmeyerek evler yapılmasının önüne geçmek için çalışmalıydım.

Tablo 1. Öğrencilerin Hikâyelerinin Betimsel Analizi (Devamı)

Öğr.	Doğa Algısı	Doğadaki Unsurlar	Doğa Deneyimler	Doğayı Koruma
E 14	Aslan metaforu üzerinden kurgu Doğanın kirlenmesine geri dönüşüm fabrikasıyla çözüm buluyor hayvanlar	Orman, hava, deniz, geri dönüşüm, fabrika bacaları, su ağaç.	O fabrika duman püskürttüğü, şehrin yakınında olan orman bu durumdan hiç hoşlanmıyordu. Ey sevgili ahalim, son günlerde insanlar yine bir fabrika açtı. Eğer böyle giderse bu ormanın yok olmasından korkuyorum. İnsanlar ormana, denize ve havaya geldiklerinde geri dönüşüm fabrikalarını görürler ve bu fabrikaların cam, plastik ve pil döndüren geri dönüşüm fabrikalarını yapmaya başlarlar. Böylece orman, hava ve deniz büyük bir sıkıntıdan kurtulur. Böylece iyi insanlar geldiğinde iyi, kötü insanlar geldiğinde onlara bir ders vermek için kötü davrandılar.	Bundan sonra ormanların yakınına fabrika açmayacağız. Var olan fabrika bacalarına da filtre takacağız, her gün milyarlarca atığı denizlere dökmeyeceğiz, ağaçları kesmeyeceğiz. Ve böylece havayı, suyu ve toprağı çok kirlenmiş olmayacağız.
K 14	Hayvanların doğaya katkısı. Kelebek. Besin zincirine katkısı. Böcekler, fareler, kurbağalar, kertenkele	Piknik, Arılar, kelebekler, böcekler,	Pikniğe geldiklerinde masayı hazırlayıp, yemekleri sofraya koyup yemişler. Doğanın temiz havasıyla nefes alıyorlardı.	Doğanın denge ve döngüsünü korumalıyız.
E 15	Kaplan metaforu üzerinden Orman yangınıyla değişen düzen sonra tekrar kuruluyor	Kamp, orman, hayvanlar, ağaçlar, ağaç dikme	İnsanların henüz keşfetmediği bir orman varmış. Hayvanlar doğayı ve ormanı korur onu incitmezmiş. Ormanın yerini öğrenen halk ormana gelmeye başlamış. Oduncular hemen ağaç kesmek için ormana gelip, yaşlı ağaçları kesip gitmişler. Kamp alanındaki insanlar piknik alanında çöplerini yerlere atıyorlarmış. Kurdukları hamaklar ise ağaç gövdelerine zarar veriyormuş. Hayvanların sonraki günlerde Bir gün kampçılardan biri ateşini söndürmeden ormandan ayrılmış. Alevler kısa sürede hemen yayılıp bütün ormanı kaplamış Üstelik ülkenin büyük bir oksijen ihtiyacını karşılayan orman yandığı için hava kirliliği baş göstermiş.	Ülke genelinde ağaç dikme seferberliği ilan etmişler.
K 15	Kamp –Okulla Orman çam kokusu piknik ateşi/kirlilik Çevre koruyucusu çocuklar	Kamp, okul, okul bahçesi, yangın, çevre.	Çocuklar iki günlüğüne ormanda kamp yapacaktı. 09.00’da okulun bahçesinde toplandılar. Ceren ormandan yayılan mis gibi çam kokusunu içine çekti. Biraz yürüdüktan sonra bir de ne görsünler etrafa atılmış poşetler, şişeler, camlar ve daha birçok çöp vardı. Çöp kutusu varken bunları kim yere atardı.	Çevrenizde yanlış davranışları görürseniz uyarın. Yaptığımız her güzel davranıştan sonra bir rozet kazanacaksınız, Galiba piknikleri bitmişti ve evlerine dönüyorlardı. Ceren mangalın ateşinin sönmeyeceğini gördü ve uyardı. Herkes eline eldiven giyip çöp poşetini alarak çöpleri toplamaya başladı. Ceren bu kamptan sonra tam bir çevre koruyucusu oldu.

Araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin doğa algıları incelendiğinde: Burada yer verilen %(yüzde) ifadesi 30 öğrencinin hikâyelerinde kullandıkları tasvirler göre yapılmıştır. Aynı öğrencinin hikâyesinde farklı ifadelerle yer verildiği için toplam yüzde olarak düşünülmemelidir. Öğrencilerin %35’inin doğayı köy olarak tasvir ettiği, %30’unun okul bahçesini doğa olarak tanımladığı, %40’ının ormanı doğa olarak ve %30’unun piknik alanlarını doğa olarak düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerden doğayı %10’u deniz, %10’u park, baraj, sahil, göl, dağ olarak tanımlamışlardır. Doğayı köy olarak tanımlayan öğrenciler köyü, orman içinde şelalesi olan yer olarak tasvir etmişlerdir.

Hikâyelerde kullanılan unsurlara bakıldığında: Öğrencilerden %30’u köy, %41’i orman, %50’si okul bahçesi ve çevresi, %51’i geri dönüşüm %51’i ağaç, %13’ü deniz, %30’u piknik, %1’i hastalık, %31’i hayvanları, %13’ü akarsu, %16’sı kamp, %10’u küresel ısınma, %7’si yangın, %7’si tarla, %7’si tohum, %7’si hava kirliliğini hikâyelerinde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciler doğada deneyim olarak aşağıdaki olaylara yer vermişlerdir. Öğrencilerden %75’i aileleri veya okulla birlikte doğa olarak betimledikleri köy, kamp, yayla piknik alanları, okul bahçesi, tabiat parkı, orman, geri dönüşüm merkezine yapılan gezilere yer vermiştir. Öğrencilerden %20’si okul içinde yapılan doğa ve çevre çalışmalarını hikâyelerine konu etmiştir. Öğrencilerden %10’u insanların ormanda yangın çıkarmasını, %33’ü insanların piknik alanı, kamp alanı, dağ, deniz, orman, sahil, göl, gibi alanları çöpleri ile kirlenmesini, %24’ü ormanlardaki ağaçların kesilerek yok edilmesini, %10’u fabrika atıklarının doğayı kirlenmesini, %23 su kaynaklarının kirlenerek veya israf edilerek yok edilmesini deneyim olarak hikâyelerinde yer vermişlerdir. Öğrencilerden %30’u fidan dikimi ve

ağaçlandırma kampanyalarını, %33'ü atılan çöplerin toplanmasını hikâyelerinde doğa deneyimi olarak konu edinmiştir.

Hikâyeler incelendiğinde öğrenciler doğayı korumak için aşağıdaki olaylara yer verdikleri anlaşılmıştır.

Öğrencilerden %33 ü fidan dikimi, %45'i geri dönüşüm, %35'i çöp toplanmasını, %13'ü orman yangınlarına, %17'si hava kirliliğine, %17'si su kaynaklarının korunmasına, %10'u küresel ısınmaya dikkat çekmiş ve bunlara dair yapılanları doğayı korumaya yönelik eylemler olarak ifade etmişlerdir.

Bu dört başlığın dışında tüm hikâyelerde öğrencilerden %95'i insanların doğayı tahrip ettiğini tasvir etmiştir. Doğanın ve çevrenin kirlenmesinden duyulan üzüntü karşısında hikâyelerde çocukların akranları ve duyarlı yetişkinlerle birlikte sorunun çözümüne karşı harekete geçtikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca tüm hikâyelerde çocukların doğada eğlendikleri, keyif aldıkları ve güzel vakit geçirdikleri de fark edilmektedir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

İlkokul öğrencilerinin doğa algısının incelendiği bu çalışmadan elde edilen bulgular ışığında şu değerlendirmeler yapılabilir:

İnsanlar yazarak değerlerini, fikirlerini, duygularını ve inançlarını aktarır. Hikâye tekniğinde birey kendi hayatının dışında bir kurgu dünya oluştursa bile yine de kendi zihinsel dünyasının bakış açılarını ortaya koyar. Bu çalışmada öğrencilere verilen "Doğaya Dönüş" temasıyla, çocuklar kendi düşünceleri ve duygularıyla doğayı algılama şekillerini yazarak ortaya çıkarmışlardır. Burgess ve Smith (2011), çocukların doğa algısının yaşadıkları bölgeye ve semte göre değiştiğini göstermiştir. Şehirlerde yaşayan çocuklar doğayı oyun ve keşif alanı olarak tanımlamaktadır. Pek çok çocuğun doğada özel bir yerde eğlenip dinlenebileceği bir alan olduğunu vurgular. Öğrencilerin hikâyelerinin tamamında doğa olarak tanımlanan piknik alanı, köy, kamp alanı veya orman arazileri yaşadıkları bölgede erişebildikleri yerleri yansıtmıştır.

Adams ve Savahl (2015) doğal çevreyi çocukların keşif duygularının geliştiği ve içerisinde bağ kurarak keyif aldıkları yerler olarak tanımlamıştır. Hikâyelerde öğrencilerin doğal çevre ve doğa olarak tanımladıkları yerlerde ağaçlar, çiçekler ve hayvanlarla veya etraflarındaki diğer akran ve bireylerle kurdukları bağın kurgusu göze çarpmaktadır. Çocukların doğa ile bağ kurması gelişimlerini olumlu yönde etkilemekte, doğayla kurdukları ilişkiyle kendilerini özgür ve özerk hissetmektedirler (Abbott-Chapman ve Robertson, 2009; Gill, 2014).

Otuz hikâyenin on ikisinde okul bahçesi doğal alan, doğa, doğal çevre olarak verilmiştir. Bu da okul bahçelerinin de çocukların doğa algısında önemli bir yer tuttuğunu gösterebilir. Strife ve Downey'e (2009) göre, çocukların doğa algısını belirleyen en önemli etkenlerden biri de ailelerin sosyo-ekonomik düzeyidir. Ailelerin dezavantajlı bölgelerde yaşaması, düşük sosyo-ekonomik düzey çocukların doğada oyun ve bağ algılarını değiştirmektedir. Okul bahçelerinin öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyini eşitlediği düşünülürse, hikâyelerdeki doğa algısının okul bahçeleriyle birlikte verilmesi şaşırtıcı olmayacaktır. Buna ek olarak doğa olarak tanımlanan köy, kamp alanı, piknik yerleri ve ormanlık araziler için de ailelerin yaşadıkları bölge, aile bağlarının olduğu yerler ve sosyo-ekonomik düzeyin etkilerini hikâyelerin kurgularında görmek mümkündür.

Doğa üzerine yapılan tüm çalışmalarda çocuklar için doğa algısının bir bütün olduğu, nesnelerin ya da canlıların değişmez bir şekilde hepsi için önemli olduğu görülmüştür. Çocukların doğaya değer verdiği, korumak için çeşitli mücadelelere girdikleri, doğa olarak algıladıkları yerleri tamamen kendilerine ait bir yer olarak düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır (Adams ve Savahl, 2015). Öğrencilerin hikâyeleri incelendiğinde orman, kamp ve piknik alanı olarak tanımladıkları yerlerin kirliliğe ve atıklara maruz kalmasıyla harekete geçen ana karakterler tespit edilmiştir. Hikâyelerin tümünde hava, su kaynakları, ağaçlar, canlılar olarak doğayı bütün olarak algılayıp aktardıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin neredeyse tamamının, insan eliyle kirlitelen doğadan üzüntüyle bahsedip tüm bu sorunlar için ana karakterlerine çözüm görevi yüklemeleri, içinden geçtiğimiz pandemi sürecinde, çevre ve doğa farkındalığına da etki ettiği söylenebilir. Çevresel farkındalığın ana amacının bireylerin çevre ve çevresel sorunlarla bütünleşip, çevreyle empati kurmasıdır (Dienno ve Hilton, 2005; Düzenli, Alpak ve Yılmaz, 2019). Hikâyelerde çevre farkındalığına da rastlamaktayız. Çocukların doğayla bağlarının güçlendirilmesi, çevre sorunlarını tanımlayabilmeleri ve bu sorunlara çözüm üretebilmeleri için

yaşadıkları doğal çevreyi yakından tanımları gerekmektedir (Chawla ve Cushing, 2007; Collado, Staats ve Corraliza, 2013; Temiz ve Karaaslan Semiz, 2019). Sosyo-ekonomik düzeyin, ailelerin kültürel alt yapısının farklılıkları düşünüldüğünde, öğrencilerin eşit koşullarda doğal çevre açısından da farkındalık geliştirebilecekleri en önemli yerlerden biri de okul bahçeleridir. Buna ek olarak, çevre sorunları ve bu sorunların maruz bıraktığı sonuçlar, çevre eğitimi konusunu ortaya çıkarmıştır (Gülay ve Ekici, 2010). İçinden geçilen süreç, uzaktan eğitimin öğrencileri doğal çevre olarak tanımlamalarından biri olan okullarından ayrı olmaları, gelecek dönemlerde çevre eğitiminin ve okul bahçelerinin ekolojik temelli olmasının önemini de yansıtmaktadır.

Doğa algısı için okul öncesi öğrencilerinde veri toplama araçları genellikle resimler olmuş, 7-18 yaş arasındakiler için gözlem, görüşme ve anket gibi veri araçları kullanılmıştır. Bazı araştırmalarda ise fotoğraflar gösterilerek çocukların tanımlamaları istenmiştir. Resim analizi uygulamalarında çocukların doğa ifadelerine kültürel ve bölgesel doğa özelliklerinin yansıdığı da fark edilmektedir (Adams ve Savahl, 2015; Çetinkale Demirkan, Sandal Erzurumlu & Kuzucu, 2018).

Çocuklar hikâyelerinde doğanın insanlar tarafından tahrip edildiğini, bu tahriplerin ormanlarında ağaçların kesilmesi, orman yangınları, çöplerin gelişi güzel çevreye bırakılması, fabrika atıklarının havayı ve çevreyi kirlettiklerini, geri dönüşümle doğaya katkı sunulacağını ortaya koymuşlardır. Hikâyelerinde doğa için sorun olan bu durumlar için çözüm önerileri geliştirdikleri görülmüştür.

5. ÖNERİLER

Yapılan çalışmalar ışığında, çocukların doğayı bütün olarak algıladıkları ve okul bahçelerini de doğanın bir parçası olarak algıladıkları görülmektedir. Çocukların küçük yaştan itibaren doğada deneyimleme yoluyla öğrenmelerine fırsatlar oluşturulabilir. Doğada zaman geçiren çocukların doğaya karşı koruyucu değer ve tutum geliştirmesini bu yolla sağlayabiliriz. Doğa ve çevre ile ilgili bilgi düzeyinin artırılması ve bilinç oluşturulması için materyaller sunulması, fidan dikimi, geri dönüşüm gibi eylemler öğrencilerle gerçekleştirilebilir. Okul bahçeleri doğal çevreye uygun olarak düzenlenerek öğrencilerin kullanımına sunulabilir. Doğanın tanıtılması için öğrencilerin doğa ile buluşturulmasına yönelik kamplar ve bu kamplarda doğayı koruyacak faaliyetler gerçekleştirilebilir. Sıfır atık, kompost, yapımı, tohumdan fidan yetiştirilmesi gibi doğanın korunmasında etkili olan eylemler gerçekleştirilebilir. Doğada bulunan materyaller ile öğrencilere etkinlik ve atölye çalışmaları ile doğanın sunduklarının öğrenciler tarafından anlaşılmasını sağlayabiliriz. Okulda yapılan doğa çalışmaları doğada yapılacak deneyimler bütünleştirilmelidir. Doğa eğitimleri için okul dışı etkinlikler artırılmalı, bireylerin doğadaki ilişkileri anlayacak öğretim programları geliştirilmelidir. Ekolojik çalışmalar okulların kültürü haline getirilmelidir. Okulların mimari tasarımında ekolojik yapı elemanları kullanılmalı, okul bahçeleri ekolojik uygulamalara yer verecek şekilde düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- ABBOTT-CHAPMAN, J. & ROBERTSON, M. (2009). Adolescents' Favourite Places: Redefining The Boundaries Between Private and Public Space. *Space and Culture*, 12(4), 419–434.
- ADAMS, S. & SAVAHL, S. (2015). Children's Perceptions of The Natural Environment: A South African Perspective. *Children's Geographies*, 13(2), 196–211.
- ATASOY, E. (2005). *Çevre İçin Eğitim: İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- BURGESS, D.J. & SMITH, J.M. (2011). *Listening to Children: Perceptions of Nature*. Western Washington University Western Cedar, Secondary Education, Teaching Programs.
- CHAWLA, L. & CUSHING, D. F. (2007). Education For Strategic Environmental Behaviour. *Journal of Environmental Education Research*, 13(4), 437–452.
- COLLADO, S., STAATS, H. & CORRALIZA, J. A. (2013). Experiencing Nature in Children's Summer Camps: Affective, Cognitive And Behavioural Consequences. *Journal of Environmental Psychology*, 33, 37–44.
- CRESWELL, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (Çeviri Editörleri: M. Bütün ve SB Demir). Ankara: Siyasal.

- ÇETİNKALE DEMİRKAN, G. (2019). Okul Bahçesinde Tasarım Kriterlerine Göre Değişim-Dönüşüm. Yıldız Aksoy (Ed.), *Mimarlıkta Peyzaj Tasarımı* içinde (s. 419-433).
- ÇETİNKALE DEMİRKAN, G. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılığının Demografik Özelliklerine Göre Belirlenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(62), 3670-3687.
- ÇETİNKALE DEMİRKAN, G., SANDAL ERZURUMLU, G. & KUZUCU, E. (2018). The Study on Determining Environment and Nature Awareness of Pre-School Students and Mentally Disabled in Nigde Province: Art Therapy. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 5(1), 83-89.
- DEMİREL, Ö. & ŞAHİNEL, M. (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- DIENNO, C.M. & HILTON, S.C. (2005). High Schoolstudents' Knowledge, Attitudes, and Levels of Enjoyment of an Environmental Education Unit on Nonnative Plants. *The Journal of Environmental Education*. 37(1), 13-25.
- DÜZENLİ, T., ALPAK, E. M. & YILMAZ, S. (2019). Children's Imaginations About Environment and Their Perceptions on Environmental Problems. *Fresenius Environmental Bulletin*, vol.28, 9798-9808.
- GILL, T. (2014). The Benefits of Children's Engagement With Nature: A Systematic Literature Review. *Children, Youth And Environments*, 24(2), 10-34.
- GÜLAY, H. & EKİCİ, G. (2010). MEB Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 74-84.
- KARATAŞ, A. & ASLAN, G. (2012). İlköğretim Öğrencilerine Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü: Ekoloji Temelli Yaz Kampı Projesi Örneği. *Journal of World of Turks*, 4(2), 259-276.
- KAVRUK, S. B. (2002). *Türkiye'de Çevre Duyarlılığının Artırılmasında Çevre Eğitiminin Rolü ve Önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KELIHER, V. (1997). *Centre for Innovation and Research in Environmental Education*. Griffith University, Nathan, Australia.
- KÖŞKER, N. (2019). Okulöncesi Çocuklarında Doğa Algısı. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 294-308.
- MAY, S (2015). *Yaratıcı Yazarlık* (Çev., F. Yanık). İstanbul: Optimist.
- SAĞLIK, G. (2014). *Hikâye Anlatıyorum*. Ankara: Hece.
- STRIFE, S. & DOWNEY, L. (2009). Childhood Development and Access to Nature: A New Direction for Environmental Inequality Research. *Organization & Environment*, 22(1), 99-122.
- TEMİZ, Z. & KARAASLAN SEMİZ, G. (2019). En iyi Öğretmenim Doğa: Okul öncesinde Doğa Temelli Eğitim Uygulamaları Projesi Kapsamında Hazırlanan Öğretmen Etkinlikleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 314-331.
- TEMİZKAN, M. (2014). *Yaratıcı Yazma Süreci (Hikâye Yazma)*. Ankara: Pegem Akademi.
- TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜKLERİ (2021). *Hikâye*. Erişim: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim 15.02.2021
- YILDIRIM, A. & ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin.